

Preek ds. G. R. Rinsma zondag 13 februari 2011

Thema: Als de kat voorgoed van huis is...

1ste schriftlezing; 1 Kor. 3:18-4,5

2de schriftlezing: Mattheüs 5:17-26

Gemeente van Onze Heer Jezus Christus,

Misschien weten we het nog wel van vroeger. Als de meester of de juf het lokaal verliet met de woorden. “Jongens en meisjes, blijven jullie even rustig zitten, ik ben zo terug.” Bij ons werd het dan in de kortste keren één grote janboel. Bordenwissers en krijtjes vlogen door de lucht. U kent dat wel. Als de kat van huis is....

In Korinthe, de gemeente aan wie Paulus schrijft, was dat niet anders. Een schoolklas zonder meester, zonder juf. Iedereen schreeuwt om het hardst door elkaar heen. Sterker nog, ze waren dat het stadium van keten al gepasseerd. De mensen hadden zich nu al verenigd in kampen, de één was van Paulus, de ander was van Ajax, nog een ander van PSV, weer een ander van Heerenveen.

En Paulus, die op afstand zit, ik geloof, ergens in Efese, dus aan de overkant van de zee (52-54) kan op geen enkel manier zijn gezag laten gelden. Hij heeft geen troepen ter beschikking om de Korintiërs tot de orde te roepen, als hij dat al zou willen. Hij heeft geen mogelijkheid om te excommuniceren, hij heeft geen tuchtmogelijkheden. Hij heeft alleen zijn pen. En hij schrijft in de hoop dat zijn woorden in de eerstvolgende bijeenkomst van de Korintiërs zal worden voorgelezen.

Want, horen we hem zeggen; dat is waar ik me zorgen over maak.

*Door Chloë's huisgenoten is mij namelijk verteld, broeders en zusters, dat er verdeeldheid onder u heerst. Ik bedoel dat de een zegt: 'Ik ben van Paulus, 'een ander: 'Ik van Apollos, 'een derde: 'Ik van Kefas, 'en een vierde: 'Ik van Christus.'*¹

Wat is er gebeurd? Om van het begin af te beginnen: voor het Sanhedrin, de joodse hoge raad te Jeruzalem vertelt Paulus over zijn levensloop:

Ik ben een Jood², geboren in Tarsus in Cilicië, maar opgegroeid in deze stad. Ik heb als leerling aan de voeten van Gamaliël gezeten en ben strikt volgens de voorschriften van de wet van onze voorouders opgevoed. Ik ben een vurig dienaar van God, en u allen geeft vandaag blijk van hetzelfde.

---

¹ 1 Kor.1:11

² Bert Jan Lietaert Peerbolte: Paulus en de rest: Van farizeeër tot profeet van Jezus, pg. 140 Om Paulus' ideeën over de verbondenheid van Jezus Christus en zijn volgelingen te kunnen begrijpen, is een eerste belangrijke stap in te zien dat Paulus dacht in categorieën van een collectieve cultuur. Identiteit is in de Nederlandse cultuur van het begin van de eenentwintigste eeuw hoofdzakelijk een individuele aangelegenheid. In de oudheid werd identiteit vooral bepaald door de vraag tot welke groepen iemand gerekend kon worden. Tot welke familie behoorde iemand? Tot welke sociale laag van de samenleving: edele, vrije burger, vrij - gelatene of slaaf? Welke goden vereerde iemand? En met welke godheid onderhield iemand een bijzondere band? Tot welk volk hoorde iemand? En misschien ook: welke filosofische stroming hing iemand aan? Wanneer Paulus zijn eigen identiteit beschrijft, doet hij dat als volgt: *Ik werd besneden toen ik acht dagen oud was en behoor tot het volk van Israel, tot de stam Benjamin, ik ben een geboren Hebreëër met de wetsopvatting van een farizeeër en heb de gemeente fanatiek vervolgd. Aan wat er in de wet over gerechtigheid staat, voldeed ik volledig.* Paulus kijkt hier terug op de periode voordat hij zich geroepen wist door Jezus Christus. Hij typeert zichzelf als behorend tot Israël, afkomstig uit de stam van Benjamin, als Hebreëër, als farizeeër.

Ik heb de aanhangers van de Weg tot de dood toe vervolgd. Mannen en vrouwen heb ik gevangengenomen en laten opsluiten, iets dat de hogepriester en de hele raad van oudsten kunnen bevestigen. Ik heb van hen zelfs aanbevelingsbrieven gekregen voor onze broeders in Damascus, toen ik daarheen ging om de volgelingen van Jezus in die stad gevangen te nemen en hen naar Jeruzalem te brengen, waar ze hun straf moesten ondergaan. Maar onderweg, niet ver van Damascus, gebeurde er tegen het middaguur iets onverwachts: opeens werd ik omstraald door een fel licht uit de hemel.

Ik viel op de grond en hoorde een stem tegen me zeggen: "Saul, Saul, waarom vervolg je mij?" Ik vroeg: "Wie bent u, Heer?" En de Heer antwoordde: "Ik ben Jezus van Nazaret, die jij vervolgt." De mensen die bij me waren, zagen wel het licht, maar hoorden niet de stem van hem die tegen me sprak. Ik vroeg: "Wat moet ik doen, Heer?" De Heer zei tegen mij: "Sta op en ga naar Damascus, daar krijg je precies te horen wat je opdracht is."³

Als u de impact van die dat visioen zich wilt voorstellen anno 2011, dan zou u het misschien kunnen vergelijken met die nederlands-iraanse vrouw Zahra Bahrami, die in een droom aan Iranese president Mahmoud Ahmadinejad zou verschijnen.⁴

Want stel dat het nu een ander geweest zou zijn, die Paulus in dat visioen had gezien: één van zijn ouders, bijvoorbeeld of misschien ingrijpender koning David of de profeet Elia, of Jesaja. Maar dat uitgerekend die man hem in dat visioen hem verschijnt, die ze tot op het bot vernederd hebben, die ze op de meest smadelijk manier hebben behandeld, het grootst mogelijk gezichtsverlies hebben laten lijden. En daarbij vol leedvermaak hem toeriepen: Kom van dat kruis af, 'k waarschuw niet meer. Met de bedoeling om heel de Jezus-beweging met wortel en tak uit te roeien. Ik bedoel: als het een ander was geweest, nou ja, maar dat het deze gekruisigde Jezus is, die hem in dit visioen toespreekt, dat is een gotspe. Dat staat haaks op elk, op Paulus' denken. Dat is de wereld op z'n kop.

Afschuwelijk noemde minster Rosenthal de dood van deze vrouw. Barbaars. Dat was Jezus' kruisdood ook. Maar het feit dat Jezus als de opgestane Heer aan Paulus verschijnt, betekent dat Paulus zijn hele leven, heel zijn geloofsovertuiging, zijn theologie moet herzien. In zijn eigen woorden:

Het kennen van Christus Jezus, mijn Heer, overtreft immers alles. Omwille van hem heb ik alles prijsgegeven; ik heb alles als afval weggegooid. Ik wilde Christus winnen en één met hem zijn.⁵

---

³ Handelingen 22:3-6

⁴ NRC 29 januari 2011 Nederlands-Iraanse Zahra Bahrami in Iran geëxecuteerd door Hans Klis Binnenland De Nederlands-Iraanse Zahra Bahrami is door de Iranese autoriteiten geëxecuteerd door ophanging, meldt de NOS. Een Iranese rechter veroordeelde Bahrami begin deze maand voor drugsbezit. De 45-jarige Bahrami werd eind 2009 opgepakt op verdenking van 'oppositieele activiteiten' en drugsbezit. Dat gebeurde na de hervkiezing van de Iranese president Mahmoud Ahmadinejad in de zomer van 2009. De verkiezingsuitslag leidde tot massale protesten. Nederland heeft geprobeerd zich in te zetten voor Bahrami, maar Teheran erkent haar Nederlandse nationaliteit niet. Nederland betaalde onder meer haar advocaten. De Iranese president Mahmoud Ahmadinejad zei begin september dat de Nederlandse ambassade haar belangen had mogen behartigen als de vrouw van oorsprong Nederlands zou zijn geweest. "Maar voor een geboren Iraniër is dat uitgesloten."

⁵ Fillipenzen 3:8-9 Bert Jan Lietaert Peerbolte: Paulus en de rest: Van farizeeër tot profeet van Jezus, pg. 140

En het is daar dat Paulus de opdracht krijgt om aan alle mensen verkondigen wat hij gezien en gehoord heeft.

*Wij prediken een gekruisigde Christus, voor Joden een aanstoot, voor heidenen een dwaasheid, maar voor hen, die geroepen zijn, Joden zowel als Grieken, (prediken wij) Christus, de kracht Gods en de wijsheid Gods. Want het dwaze van God is wijzer dan de mensen en het zwakke van God is sterker dan de mensen.*⁶

En dat zal hij ook tegen de Korintiërs zeggen: we hebben het zonet gehoord.

*Maar u bent van Christus en Christus is van God.*⁷

Wat Paulus hiermee bedoelt? Op andere plekken gebruikt de apostel het woord 'verlossing'⁸ om de betekenis van Christus' dood en opstanding duidelijk te maken. Het beeld dat hij hiermee introduceert, is dat van de vrijlating van slaven: 'verlossing' treedt op, doordat het 'losgeld' waarmee iemands vrijheid gekocht wordt, wordt betaald.⁹ In de sociale context van de oudheid is verlossing, vrijkoop van een slaaf, een ingrijpende gebeurtenis. De slaaf wordt zélf een persoon! Tot het moment van vrijkoop is de slaaf geen mens, maar bezit. Vanaf het moment van vrijkoop is de slaaf een vrijgelatene, met alle rechten en plichten die aan die nieuwe status toebehoren. Het beeld

---

Paulus' identiteit op het moment waarop hij deze woorden schreef, werd dus totaal bepaald door Jezus Christus. Paulus zag zich niet zomaar als een 'gelovige' – hij was ingegaan in een 'nieuw leven' en voor hem bepaalde dat 'nieuwe leven' zijn hele bestaan. De sleutel om Paulus' ideeën over de redding van Jezus' volgelingen te begrijpen, ligt in de notie van een corporatieve verbondenheid met Jezus: gelovigen vormen een eenheid met Christus, leven 'in Christus', en door deze eenheid delen zij in zijn lot. Boven werd al genoemd hoe Paulus in Romeinen 6 een lotsverbondenheid van Jezus Christus en zijn volgelingen schetst: de doop is eenwording met de dood van Christus en het leven na de doop staat in het teken van de opstanding. Elders gebruikt Paulus een ander beeld. In Romeinen 8:12-17 gebruikt Paulus een beeld dat hij ook vermeldt in Galaten 4:1u: de volgelingen van Jezus Christus zijn volgens Paulus via de Geest geadopteerd tot kinderen van God. Het 'zoonerschap' van Jezus is dus niet uniek, maar voert zijn volgelingen binnen in eenzelfde 'zoonerschap' als 'kinderen van God'. Jezus' volgelingen zijn op die manier, in het beeld van Paulus, mede-erfgenamen met Jezus (Gal. 4:7).

Deze lotsverbondenheid met Christus drukt Paulus wel uit met de woorden 'in Christus': iemand is 'in Christus', leeft 'in Christus'. Paulus gebruikt de uitdrukking maar liefst 52 keer in zijn brieven, variërend van een opmerking over het 'heil in Christus' tot een uitroep waarbij Paulus bezweert dat hij de waarheid spreekt 'in Christus!'. Zo stelt Paulus ook het 'in Christus' zijn gelijk aan de 'nieuwe schepping'. Aldus is het beeld helder: Paulus gelooft dat de volgelingen van Jezus Christus leven in een haast fysieke band met hem. Het effect van Christus' dood en opstanding drukt Paulus wel uit met de term 'verlossing'. Hoewel deze term in de latere christelijke theologie bijzonder populair geworden is, gebruikt Paulus haar slechts driemaal. Het beeld dat hij hiermee introduceert, is dat van de vrijlating van slaven: 'verlossing' treedt op doordat het 'losgeld' waarmee iemands vrijheid gekocht wordt, wordt betaald. Mogelijk is dit ook de achtergrond van Paulus' woorden als hij zegt dat 'Christus ons heeft vrijgekocht'. In de sociale context van de oudheid is verlossing, vrijkoop van een slaaf, een ingrijpende gebeurtenis. De slaaf wordt zélf een persoon! Tot het moment van vrijkoop is de slaaf geen mens, maar bezit. Vanaf het moment van vrijkoop is de slaaf een vrijgelatene, met alle rechten en plichten die aan die nieuwe status toebehoren. Het beeld van 'verlossing' door Jezus Christus is dus eigenlijk een beeld van zelfstandig worden. De 'vrijkoop' door Jezus bestaat hierin, dat zijn volgelingen door hem in een zelfstandige relatie tot God staan. Een andere connotatie die aan het beeld van 'vrijkoop' hangt, is die van de breuk met het verleden. Voor Paulus is blijkbaar het toetreden tot de kring van Christus een afscheid van het verleden

⁶ 1 Kor. 1:23-25

⁷ 1 Kor. 3:23

⁸ Bert Jan Lietaert Peerbolte: Paulus en de rest: Van farizeeër tot profeet van Jezus, pg. 140 Hoewel deze term in de latere christelijke theologie bijzonder populair geworden is, gebruikt Paulus haar slechts driemaal.

⁹ Mogelijk is dit ook de achtergrond van Paulus' woorden als hij zegt dat 'Christus ons heeft vrijgekocht'.

van 'verlossing' door Jezus Christus is dus eigenlijk een beeld van zelfstandig worden. De 'vrijkoop' door Jezus bestaat hierin, dat zijn volgelingen door hem in een zelfstandige relatie tot God staan.

Want een slaaf die door de Heer geroepen is, is een vrijgelatene van de Heer. U bent gekocht en betaald, dus wees geen slaven van mensen.¹⁰

Zo krijgen ze als het ware een nieuwe waardigheid geschonken. Een waardigheid, die ze als slaaf van zichzelf niet hadden, maar die hen in Christus, door Christus hen wordt geschonken. Zoals God de gekruisigde Jezus een nieuwe waardigheid heeft geschonken¹¹, zo Christus aan hen, die in hem geloven. Maar, zegt Paulus, ik ben niet gekomen om jullie die nieuwe waardigheid te verlenen.

Nee, ik dank God, dat ik niemand van u—behalve dan Crispus en Gajus—heb gedoopt; niemand van u kan dus zeggen dat hij in mijn naam is gedoopt. Ik ben immers niet door Christus gezonden om te dopen, maar om te verkondigen.¹²

Met andere woorden: ik ben gekomen om jullie te vertellen hoe je die nieuwe waardigheid kunt ontvangen. Nl. door in Christus te geloven. En hoe die te behouden.

Want het is één ding om slaven vrij te laten, gevangenen te bevrijden, maar hoe voorkom je dat ieder daarna z'n eigen plan trekt, voor zichzelf vecht. Hoe voorkom je dat het niet uitéénvalt, hoe voorkom je dat ze niet zo verdeeld raken, dat ze al weer heel gauw gevangen raken. In hun eigen gelijk. Want kijk naar de geschiedenis van onze eigen kerken. Ooit waren Luther en Calvijn de bevrijders uit een knevelende kerk. Onze voorouders gooiden het juk van ons af. Hadden geen priester meer nodig, geen beelden, geen altaar. Maar daarna is de hele reformatie toch al gauw ontaard in een grote verdeeldheid? Een oneindige repeterende breuk?

Ik herinner me nog goed, toen we weer eens de klas op stelten hadden gezet. Op een gegeven moment kwam er een juffrouw binnen, ik geloof van klas één, nu groep drie. Juf Bonnie. Ze was klein van stuk en ze had een zachte stem. Maar ze ging voorin in de klas zitten en pakte een boek uit haar tas en begon daaruit voor te lezen. En het duurde maar eventjes of de hele klas werd stil. Niemand wilde iets missen van het verhaal over die bijzondere hond van Tom.¹³

En zo komt ook Paulus niet met knallende deuren, op luide toon de orde in Korinthe herstellen. Nee Paulus herinnert de Korintiërs aan het verhaal, dat hij hen is komen brengen. Aan wie ze hun bevrijding, hun nieuwe waardigheid hebben te danken:

---

¹⁰ 1 Kor. 7:22 Idem, pg 141

¹¹ Fil. 2:2-11

¹² 1 Kor. 1:15-17 16 Ja, ik heb ook nog Stefanus en zijn huisgenoten gedoopt, maar ik kan mij niet herinneren dat ik nog iemand anders heb gedoopt.

¹³ Onder het pseudoniem *Piet Prins* heeft Jongeling meer dan zestig boeken op zijn naam staan, hij schreef met name voor de jeugd. Het bekendst is de negendelige jeugdboekenserie "*Snuf de hond*", over een herdershond die allerlei spannende avonturen meemaakt. Deze serie wordt verfilmd voor de Evangelische Omroep en heet *Snuf de Hond* in oorlogstijd.

*Door Christus worden wij rechtvaardig en heilig en door hem worden wij verlost.*¹⁴

Dat is het enige gezag dat Paulus kan laten gelden. De herinnering aan wie ze hun bevrijding hebben te danken. Nee, zelfs dat kan hij hen niet opleggen, zoals hij zelf zegt: wij willen niet over uw geloof heersen, maar juist bijdragen aan uw vreugde.¹⁵ Maar, gaat hij verder, men moet ons beschouwen als dienaren van Christus, aan wie het beheer over de geheimen van God is toevertrouwd. Andere vertalingen vertalen 'dienaren' met 'helpers' in het Engels heten ze 'servants', 'ministers'.

Want opvallend: Paulus vermijdt hier het woord 'slaaf' of 'knecht'. Dat zou haaks staan op zijn boodschap van vrijkoop en vrijlating. Nee, dienaar, noemt hij zich, iemand die zich uit vrije wil in dienst stelt en zelfs een beloning kan vragen voor zijn diensten. At your service. Maar die tegelijk ondergeschikt is aan zijn superieur, van wie hij zijn orders ontvangt zonder zich te kunnen beroepen op persoonlijke waardigheid of stand. Nee, geen slaven dus, die slavenwerk moeten verrichten. Handlangers van Christus, economen van de geheimen van God. Nee, dat staat er echt in het Grieks. Economen. Stewards, Haushalter. Huishoudkundigen, bedrijfskundigen van de geheimen van God.

Dat is het enig gezag dat Paulus kan doen gelden. Een gezag, dat niet op fysieke macht berust, niet op economische macht, niet op financiële macht. Een gezag, dat enkel berust op respect. Niet uit respect voor de persoon zelf, maar uit respect voor degene in wiens dienst hij staat, wiens boodschap hij vertegenwoordigt. Heraut van de koning, ambassadeur van Christus.

En het enige wat Paulus van zichzelf en anderen in die functie eist, is dit: van iemand die deze taak vervult, wordt verlangd dat hij betrouwbaar is.

Want, schrijft hij verder:

*Maar hoe u of een menselijke instelling over mij oordeelt interesseert me niet, en hoe ik over mezelf oordeel telt evenmin. Ik ben me weliswaar van geen kwaad bewust, maar dat betekent niet dat mij niets ten laste kan worden gelegd. Het is de Heer die over mij oordeelt. Houd dus op te oordelen en wacht de tijd af dat de Heer komt, omdat hij het is die aan het licht zal brengen wat in het duister verborgen is en zal onthullen wat de mensen heimelijk beweegt. En dan zal God het zijn die ieder de lof geeft die hem toekomt.*¹⁶

Ik denk nog wel eens terug aan juf Bonnie. Was toch wel een bijzonder mens. Want toen de meester terugkwam in onze klas, sloeg ze het boek dicht en stopte het weer in haar tas. En toen de meester haar vroeg, wat ze in zijn klas deed, zei ze: "oh, ik had wat tijd over en dacht: misschien vindt uw klas het leuk, als ik ze wat kom voorlezen." "En?" "Ze willen weten hoe het afloopt." "Goed", zei de meester, "een volgende keer." Amen.

---

¹⁴ 1 Kor. 2:30

¹⁵ 2 Kor. 1:24

¹⁶ 1 Kor. 4:2-4